

# שני דיני פרק שלשה עשר כתובות

## קו.

### עין משפט נר מצוה

א מיי פכ"א מהל' סנהדרין הל' ו פ"ו מהל' ת"מ הל' י סמג לאוין קט טושי"ע ח"מ סי' טו סעי' א ובהג"ה וסעי' ב: יא ב ג ד מיי פ"ד מהל' שקלים הל' ד: יב ה מיי שם הל' ו: יג ו ד מיי שם הלכה א: יד ה מיי שם הלכה ד:

### תוספות ר"ד

אחתיה קמיה אמר האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזי בעל דיניה הכי איסתתים טענתיה. רב ענן הוה רגיל אליהו דהוה מתני ליה סדר אליהו כיון דעביד הכי לא אתא יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא ואפ"ה הוה מבעית הוי יתיב בתעניתא ומתני והיינו דאמרי סדר אליהו רבה וסדר

**האי עשה והאי עשה.** מלות הדיינים עשה ושפטתם לדקי: **עשה דכבוד תורה.** דיניה דהאי גברא דהוא עשה דליכא כבוד תורה דרב ענן זהדיה עדיף: **סדר אליהו רבה.** שלמד חוץ למצוה. סדר אליהו זוטא שלמד בתוך המצוה: **הוה רישאה.** כעס של מקום ובה רעב לעולם: **די מיפטרי.** תלמידיו ממנו לעמוד

מצית המדרש: **הוה פיישי גביה.** אורכי שלחנו תרי אלפים ומאתים דכתיבי עשרים לחם ולחם זכוריה הא עשרים וחד וכרמל הרי עשרים ומתניין וכל אחד לפני מאה איש הרי תרי אלפין ומאתים: **בגליסר אמוראי.** השומעין מפיו ומשמעין לרבים זה מכאן וזה מכאן ומלפנים ומלאחור ומתחלקין למקומות הרבה שהיה העם רב: **וכפי ליה ליומא.** מחפיל את החמה וזכוריה ניכר בל"י: **מגיהי ספרים.** של כל אדם ואדם שאסור להשהות ספר שאינו מוגה: **משום אל תשכן באלהיך עולה** ורלו בית דין שהיו ממעללין בדבר והפקירו תרומת הלשכה לך: **בית אבטינס** זכית גרמו במסכת יומא (דף נח. ת:). **בדצית.** פרכות שכנגד הפתחים לדגישותא עבדי ואיני תחת צנין אל כל זורח צנין כגון פרכות המגדלות צין היכל לקדים שהיו במקדש שני במקום אמה טרקסין שעשה שלמה בצנין ראשון ואנשי הגולה עשו את היכל גבוה מאלד ולא יכול צנין צעזבי אמה להתקיים בגובה כזה) ולהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את היכל או את קדשי הקדשים ועשו שתי פרכות וזנייהם אמה כדאמרין במסכת יומא (דף נח. ת:). **ואותן פרכות נעשו מקדשי צדק הצית: ו' שערים.** לעזרה: **שטים בדצית.** תחת אמה טרקסין: **ושטים נגדן צעליה.** להבדיל צין עליות היכל לעליות קדשי הקדשים וגם הן במקום אמה טרקסין: **המגדלות צניהן לפרה.** בחצרות הצנויות בסלעים צירושלים ומתחיהם חלל מפני קבר התבוס כדתנן במס' פרה (פ"א משנה ג) ומייתין לה בצדק הישן תחת המטה (סוכה דף כ"א). **וצאין נשים עוברות ויולדות** שם ומגדלות שם צניהם ללזכר פרה אדומה לעסוק בשריפתה ומילוי מימיה ולהזות כל שצעה על כהן השורפה כדאמרין במסכת יומא (דף טז. ת:). **ומעלה זו עשו לה להתעסק** בה תימוקות שלא נעמלו מימיהם מפני שזולתו זה לעשותה צטבול יוס כדתנן (מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להזיל מלצן של זדוקין שהיו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית: **נשים יקרות.** עשירות: **מפרינסום.** בלבוש וקסות: כלי

### תורה אור השלם

1. יאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ויאמר הן לעם ויאבדו כי כה אמר ה' אבל ודוותר: מלכים ב ד מ

### הגהות הב"ח

(א) גמ' צ' צב"ה. י"ב פי רש"י בגמ' י"ב צ' דבר היא המחילה המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים: (ב) תוס' ד"ה שצעה כו' מנייה הוה ואיכא וזכא דאמר שבעה הוה ואיכא מנא דלמח תמשה וכו': (ג) בא"ד הן תנאי מברייתא ממתיני למדות טו:

### מוסף רש"י

שבעה כנגד שבעה שערים. שצעה לשבעה שער העזרה (יומא ד. ת:). שטים בדצית. במקום אמה טרקסין ושטים כנגדן בעליה. לחן צין עליות היכל לעליות צית קדשי הקדשים (סו. ט:).

**האי עשה והאי עשה** <sup>א</sup>עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזי בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתתם טענתיה: **רב ענן הוה רגיל אליהו** דאתי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא כי אתא הוה מבעית ליה בעותי ועבד תיבותא ויתיב קמיה עד דאפיק ליה סידריה והיינו דאמרי סדר דאליהו רבה סדר אליהו זוטא בשני דרב יוסף הוה ריתחא אמרי ליה רבנן לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הוה רבנן מיפטרי מקמיה הוה פיישי תרי אלפין ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא איבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוה אלא דכל חד וחד קמי מאה איש כי הוה מיפטרי רבנן מבי רב הוה פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי רב הונא הוה פיישי תמני מאה איש רבנן רב הונא הוה דריש בתליסר אמוראי כי הוה קיימי רבנן ממתיתא דרב הונא ונפצי גלימיהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיתא דרב הונא בבלאה כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוה פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשיהו יתמי כי הוה מיפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוה פיישי מאתן רבנן וקרו נפשיהו יתמי דיתמי <sup>ב</sup>א"ר יצחק בר רדיפא א"ר אמי במבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב יהודה אמר שמואל ת"ח המלמדין הלכות שחיטה לכהנים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב גידל אמר רב ת"ח המלמדים הלכות קמיצה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב בר חנה אמר ר' יוחנן המגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב נחמן אמר רב נשים האורגות בפרכות נוטלות שכרן מתרומת הלשכה וואני אומר מקדשי ברוך הבית הואיל ופרכות תחת בנין עשויות מיתבי נשים האורגות בפרכות ובית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטרת כולן היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה רבי זירא אמר רב <sup>ג</sup>שלשה עשר פרכות היו במקדש שני שבעה כנגד שבעה שערים אחד לפתחו של היכל ואחד לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אבא שאול אומר נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן בעא מיניה רב הונא מרב כלי

**והיינו דאמרינן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא.** א"ר לפי שהפסיק בלמודו לרב ענן חלקו לשני סדרים וצפנס ראשון למד ממנו יותר מן הארבע ידות קרי לראשון סדר אליהו רבה ולתלמידי קרי זוטא: **במבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן.** תימנה דהתנן בצבורות פרכה עד כמה (דף טו: וס) הנוטל שכל להיות רואה בצבורות אין שומטין אותן על פיו וי"ל כמו שתרמתי למעלה ועוד דהתם דוקא בצבורות שיש לחוש שמא משום שכר יתירו אל כל הכא מיידי צדקת מומי שאר קדשים והכי איתא צשיליה פרכה התרומה בשקל' (דף י.) דלמח מבקרי מומי קדשים נוטלים שכרן מתרומת הלשכה: **מלמדיו הלכות קמיצה.** והא דלא חשיב הלכות מליקה שצבול הלכות שמיטה הן: **שבעה כנגד ו' שערים.** לשבעה שערי עזרה קאמר אומר רבי דס"ל כמנא דמתני' דמס' מדות צפ"ק (משנה ד) דתנן ו' שערים היו בעזרה ג' בצפון וג' בצדק ואחד בצמורה והא דתנן התם לעיל צשלה מקומות הכהנים שזמרים כו' על חמשה שערי העזרה כו' צפ"ק תמיד צפ"ק (דף טו.) פריך להו ומשני אביי תרי מנייהו לא צעי שימור ורצא משני תנאי היא דתניא אין פוחתין [ומג' גזרין ח' אמרנן רבי נתן אומר אין פוחתין מ"ג גזרין כנגד י"ג שערים דל חמשה דהר הצית פשו להו תמניא אלו ח' לעזרה אלמא איתא תנא תנא דלמח תמניא הוה ו' ואיכא תנא דלמח חמשה הוה תימנה אמאי מייית רצא הן תנאי ו' ממתניתין דמדות היה יכול להצית דתנן התם צפ"ק שני (משנה ו) שלש עשרה השתחוואות היו שם אצא יוסף בן חנן אומר כנגד י"ג שערים ועוד תימנה דהרי איתא מחלוקת רביעי דעל כרחין להווא תנא דס"ל ד"ג שערים היו בעזרה לא מני למימר דקצבר ח' ודל חמשה דהר הצית דהא מפרש התם שמש של אותן שערים ואין מוזכרין אפי' אחד מאותן שערים דהר הצית המפורש צפ"ק דמדות שני שערי חולדה מן הדרוס וקיפוטוס מן המערב ועדי מן הצפון שער מזרחי ששן הצירה עליו זורה ואומר ר"מ ללעולם ס"ל להווא תנא דז' שערים היו בעזרה והא דחשיב י"ג היינו עם השערים הקטנים דהכל חשיב מדע דהא חשיב פישפישן שהיו לשער נקוור אצל גדולים לא היו בעזרה אלא ו' והן אותן המפורשים צפ"ק והמענין שם ימלא דשער הקרבן דפ"ק הוא שער הצבורות דפ"צ ואותן י"ג שערים דמדות שנויים נמי במסכת שקלים כל אותה משנה ממש צפ"ק שפורות אצל אין שני בה אצא יוסף בן חנן כמו ששנו במס' מדות ובגמרא דירושלמי קאמר מתני' אצא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שערים ללרבנן ו' שערים הוה בעזרה דעתייהו לרבנן היכן היו השתחוואות האלו כי היא דתנינן תמן י"ג פרכות היו בה שפרצו שערים מאי קמתמה כנגד מי הוה השתחוואות אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו תם כיון דלא חשיבי צענייהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחוואות כנגדם אצל אצא יוסף בן חנן קרא אותם שערים. מ"ר:

הלשכה יתם ברבבי דאמר היו במקדש שני שבעה כנגד שבעה שערים אחד לפתחו של היכל ואחד לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אבא שאול אומר נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן בעא מיניה רב הונא מרב כלי

מלכי יון וחזרו וגדרוס וגזרו כנגדם י"ג השתחוואות ואם תאמר לרבנן נמי שצעה השתחוואות אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו תם כיון דלא חשיבי צענייהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחוואות כנגדם אצל אצא יוסף בן חנן קרא אותם שערים. מ"ר: